

RZĄDOWE

Założenia do ustawy o emeryturach pomostowych i rekompensatach

W wyniku reformy systemu ubezpieczeń społecznych zostały stopniowo zlikwidowane wcześniejsze emerytury. Osoby urodzone po 31 grudnia 1948 r., które nie skorzystają z przepisów przejściowych ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS) (Dz. U. Nr 162, poz. 1118, z późn. zmianami) wg obecnych przepisów będą mogły przejść na emeryturę w wieku 60 (kobiety) albo 65 (mężczyźni) lat.

Poza osobami urodzonymi przed 1 stycznia 1949 r., z przepisów przejściowych umożliwiających przejście na wcześniejszą emeryturę¹ mogą skorzystać osoby, które do końca 2006 roku spełnią tzw. warunki stażowe i wiekowe oraz nie podpisały umowy z otwartym funduszem emerytalnym. Osoby, które do 1 stycznia 1999 r. miały już spełniony warunek stażu ogółem i stażu w warunkach szczególnych i nie podpisały umowy z otwartym funduszem emerytalnym, również będą mogły przejść na emeryturę w wieku niższym od powszechnie obowiązującego.

Pozostałe osoby, pracujące przed 1999 r. w zawodach, branżach lub na stanowiskach, które w starym systemie uprawniały do wcześniejszej emerytury a które bez uchwalenia planowanej ustawy nie miałyby żadnych szczególnych uprawnień z tego tytułu, będą uprawnione do świadczeń wynikających z *Ustawy o emeryturach pomostowych i rekompensatach*, której założenia przedstawione są w tym dokumencie.

Art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych mówi:

Art. 24. 1. Ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego, wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn, z zastrzeżeniem art. 46-50 i 184.

2. Dla ubezpieczonych, urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, z wyjątkiem ubezpieczonych mających prawo do emerytury na warunkach określonych w art. 32-34, 39, 40, 46, 48-50, 184 oraz w art. 88 ustawy, o której mowa w art. 150, zostaną ustanowione emerytury pomostowe.

3. Zasady, warunki i tryb ustanawiania emerytur, o których mowa w ust. 2, określi odrębna ustawa.

Rozwiązania te będą dotyczyły osób objętych pracowniczym systemem ubezpieczeń społecznych, będą przejściowe i obejmą zamkniętą liczbę określonych podmiotów.

Wg „Badania charakterystyk populacji osób wykonujących prace w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze” z 2003 r. przeprowadzonego przez Centralny Instytut Ochrony Pracy (CIOP) ok. 1800 tys. osób było zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze w połowie 2002 r. 68% z nich (ok. 1200 tys. osób) nie będzie mogło przejść na wcześniejszą emeryturę według starych zasad. Są to osoby objęte emeryturami pomostowymi (nieco ponad 317 tys. wg szacunków CIOP) albo rekompensatami (pozostałe osoby).

---

¹ Przepisy przejściowe, o których tu mowa to art. 46-50 i 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz art. 88 ustawy Karta Nauczyciela.

Planowane rozwiązanie ma charakter wygasający i stanowi formę wywiązania się państwa ze zobowiązań podjętych wobec pewnych grup zawodowych. Równocześnie od kilku lat kształtowane są rozwiązania prawne (a kolejne przyniesie projektowana ustawa) uwzględniające współczesne standardy międzynarodowe.

Zgodnie ze stanowiskiem Międzynarodowej Organizacji Pracy niedopuszczalne jest bowiem stosowanie obniżenia wieku emerytalnego zamiast profilaktyki zmierzającej do zapewnienia bezpiecznych warunków pracy.

Konieczne jest podejście indywidualne do pracowników i ocena ich indywidualnego stanu zdrowia w aspekcie możliwości pracy w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze. W związku z tym powinna wzrosnąć rola lekarza medycyny pracy. Jednym z najważniejszych instrumentów wprowadzanych dla pracowników którzy podjęli pracę w ostatnich latach może być zwiększenie częstotliwości badań oceniających zdolność do dalszej pracy dla starszych pracowników, niezależnie od tego że w prawie polskim istnieje już wiele rozwiązań, zgodnych z filozofią ochrony człowieka w środowisku pracy (omówione są one w załączniku 1).

Główne definicje

Użyte w ustawie określenia będą oznaczały:

1) Prace w szczególnych warunkach

Prace wykonywane w ekstremalnych warunkach środowiska determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi. Warunki te mogą powodować trwale, negatywne skutki zdrowotne, którym nie można zapobiec stosując środki profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej, bowiem trudna sytuacja finansowa przedsiębiorstw nie zwalnia pracodawcy z obowiązku ochrony zdrowia pracowników i nie może być traktowana jako czynnik uniemożliwiający zapobieganie negatywnym skutkom zdrowotnym.

Są to prace spełniające kryteria opisane w załączniku do ustawy. Załącznik będzie opracowany na podstawie Raportu Komisji Ekspertów Medycyny Pracy².

2) Prace o szczególnym charakterze

Te, w których ograniczone przez zaawansowany wiek możliwości psychofizyczne mogą stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego i osób trzecich.

Są to prace spełniające kryteria opisane w załączniku do ustawy. Załącznik będzie opracowany na podstawie Raportu Komisji Ekspertów Medycyny Pracy.

I. Zakres podmiotowy ustawy

Świadczenia określone w ustawie obejmą:

- 1) emeryturę pomostową,

---

² Komisja Ekspertów Medycyny Pracy została powołana 4 grudnia 1998 przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej. Sporządziła ona raport, w którym – na podstawie analizy warunków pracy i badań naukowych – zdefiniowała na nowo *prace wykonywane w szczególnych warunkach* i *prace o szczególnym charakterze* oraz stworzyła wykaz takich prac. Filozofia prac Komisji i wykaz znajduje się w Załączniku 1

- 2) rekompensatę z tytułu pracy w szczególnych warunkach i szczególnym charakterze dla osób, które nie nabędą prawa do emerytury pomostowej.

Rekompensatę, o której mowa w pkt. 2 należy rozumieć jako odszkodowanie za utratę możliwości nabywania uprawnienia do wcześniejszej emerytury po 2006 roku.

Ustawa określi:

- 1) warunki nabywania prawa do emerytur pomostowych i rekompensat z tytułu pracy w szczególnych warunkach i szczególnym charakterze,
- 2) zasady ustalania wysokości i waloryzacji tych świadczeń,
- 3) zasady i tryb przyznawania oraz wypłaty świadczeń,
- 4) organy realizujące prawo do świadczeń,
- 5) zasady tworzenia i prowadzenia rejestru osób uprawnionych do emerytur pomostowych i zakładów, w których występują szczególne warunki pracy i prace o szczególnym charakterze.
- 6) tryb odwoławczy.

A Emerytury pomostowe na warunkach i w wysokości określonych w ustawie będą przysługiwały ubezpieczonym:

- urodzonym po 31 grudnia 1948 r.,
- którzy nie mogli skorzystać z przepisów przejściowych art. 46-50 i 184 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS.
- przed 1.01.1999 r. były zatrudnione na stanowiskach i przy pracach wymienionych w rozporządzeniu RM z 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze,
- znalazły się w wykazie prac zawartym w załączniku.

B Rekompensaty na warunkach i w wysokości określonych w ustawie będą przysługiwały:

- urodzonym po 31 grudnia 1948 r. i przed 1 stycznia 1969 r.,
- którzy nie mogli skorzystać z przepisów przejściowych art. 46-50 i 184 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS oraz art. 88 ustawy Karta Nauczyciela,
- przed 1.01.1999 r. były zatrudnione na stanowiskach i przy pracach wymienionych w rozporządzeniu RM z 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze
- nie znalazły się w wykazie prac zawartym w załączniku,
- przed przejściem na emeryturę uzyskają przynajmniej 15 lat stażu pracy w tych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

II. Zakres przedmiotowy ustawy

Emerytury pomostowe

Powstanie i ustanie prawa do świadczenia.

1. Osobom, które:

- spełnią warunki opisane powyżej w punkcie I.A
- przepracują 25 mężczyźni i 20 kobiety w tym 15 lat w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze zgodnie z dotychczasowym wykazem,
- w dotychczasowych przepisach (rozporządzenie RM z 7.02.1983 r. i przepisy je uzupełniające) miały prawo do wcześniejszej emerytury w wieku 60 lat mężczyźni i 55 lat kobiety,
- osiągną **wiek o 5 lat niższy** od obowiązującego dla danej osoby wieku emerytalnego,

przysługiwać będzie prawo do emerytury pomostowej wypłacanej w okresie do momentu osiągnięcia wieku emerytalnego obowiązującego dla danej osoby.

2. Osobom, które:

- spełnią warunki opisane powyżej w punkcie I.B
- przepracują 25 mężczyźni i 20 kobiety w tym 15 lat w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze zgodnie z dotychczasowym wykazem,
- w dotychczasowych przepisach (rozporządzenie RM z 7.02.1983 r. i przepisy je uzupełniające) miały prawo do wcześniejszej emerytury w wieku niższym niż 60 lat mężczyźni i 55 lat kobiety,
- osiągną **wiek o 10 lat niższy** od obowiązującego dla danej osoby wieku emerytalnego.

przysługiwać będzie prawo do emerytury pomostowej, wypłacanej do momentu osiągnięcia wieku emerytalnego obowiązującego dla danej osoby.

Emeryturę pomostową będzie się przyznawać na wniosek ubezpieczonego i zgodnie z procedurami obowiązującymi w przypadku zwykłej emerytury.

Emerytura pomostowa będzie świadczeniem budżetowym, a nie ubezpieczeniowym.

Zakres ubezpieczonych uprawnionych do pomostów zostanie określony w rejestrze podmiotów prowadzonym przez ZUS. W celu założenia rejestru pracodawcy zobowiązani będą do dostarczenia następujących informacji:

- a) dotyczącej okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze według rozporządzenia RM z 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze – jednak jedynie do końca 2005 r.
- b) dotyczącej okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze według nowych przepisów – począwszy od 2006 r,
- c) o całkowitym okresie ubezpieczeniowym.

przy czym zsumowany staż pracy wykazany na dzień przyznania emerytury pomostowej powinien być nie krótszy niż odpowiednio ustalony w starych przepisach dla danego rodzaju pracy.

Powyższe informacje będą na bieżąco uzupełniane poprzez zgłaszane przez pracodawców zmiany do rejestru.

Ustalenie wysokości

Świadczenia obliczane w momencie przejścia ubezpieczonego na emeryturę pomostową stanowiąc będzie 90% potencjalnej emerytury. Potencjalną emeryturę obliczać się będzie przez podzielenie podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przez średnie dalsze oczekiwane trwanie życia osoby w wieku 62 lat. W przypadku uczestników OFE, podstawa obliczenia użyta do ustalenia potencjalnej emerytury powiększona będzie o hipotetyczną kwotę wynikającą z założenia, że cała składka była przekazywana do ZUS i waloryzowana w sposób przewidziany dla środków zgromadzonych na koncie emerytalnym w FUS.

Średnie dalsze oczekiwane trwanie życia osoby w wieku 62 lat ustalone będzie na podstawie tablic trwania życia ogłoszonych przez prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym RP "Monitor Polski" obowiązujących w momencie zgłoszenia wniosku o emeryturę pomostową.

Wiek ubezpieczonego w dniu przejścia na emeryturę wyrażany będzie w ukończonych latach i miesiącach. Średnie dalsze trwanie życia ustalone będzie wspólnie dla mężczyzn i kobiet oraz wyrażane w miesiącach.

W przypadku śmierci pobierającego emeryturę pomostową rodzinie zmarłego przysługiwać będzie renta rodzinna na zasadach przewidzianych w razie śmierci pracownika.

Emerytura pomostowa nie będzie dziedziczona.

Emerytura pomostowa nie będzie mogła być niższa niż 90 % minimalnej emerytury określonej w ustawie o emeryturach i rentach z FUS.

Wypłata

Zasady wypłat emerytur pomostowych będą takie same jak w przypadku emerytur z I filara.

Waloryzacja świadczeń

Zasady waloryzacji emerytur pomostowych będą takie same jak w przypadku rent inwalidzkich i emerytur z I filara.

E. Pozostałe przepisy dotyczące emerytury pomostowej

1. Od emerytury pomostowej nie będą opłacane składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.
2. Ubezpieczony będzie mógł dobrowolnie opłacać składki emerytalno-rentowe (na podstawie art. 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) i ta dobrowolna składka będzie odliczona od podatku od osób fizycznych do określonej wysokości.

Rekompensaty

Kryteria przyznania

Dokumentem potwierdzającym prawo do rekompensaty jest świadectwo pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze **wg dawnych przepisów**, przy czym przynajmniej 1 dzień tej pracy musi przypadać przed 1 stycznia 1999 r.,

Naliczanie rekompensaty

Rekompensatę przyznaje się decyzją ZUS na udokumentowany wniosek ubezpieczonego. Rekompensata będzie miała formę dodatku do kapitału początkowego. Rekompensata nie wpływa na wysokość renty z tytułu niezdolności do pracy. Naliczona zostanie w momencie przejścia na emeryturę i waloryzowana w taki sam sposób jak kapitał początkowy. Do rekompensat stosuje się procedury dotyczące kapitału początkowego.

Przy wypłatach stosuje się przepisy dotyczące emerytur z I filara, ponieważ rekompensata stanowi część emerytury.

Rekompensata = HE * T * X,   gdzie:

HE – hipotetyczna emerytura wypracowana do 1999 r. (liczona w ten sam sposób jak do kapitału początkowego)

T – średnia liczba lat przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, o którą wcześniej przechodziły na emeryturę osoby w 1998 r..

X – formuła określająca, jaka część wymogów do wcześniejszej emerytury została spełniona do końca 1998 r.

X oblicza się zgodnie ze wzorem:

$$\sqrt[3]{\frac{S_o}{20} * \frac{S_w}{15} * \frac{W-18}{W_s-18}} \text{ dla kobiet}$$

$$\sqrt[3]{\frac{S_o}{25} * \frac{S_w}{15} * \frac{W-18}{W_s-18}} \text{ dla mężczyzn}$$

gdzie:

S_o – staż ubezpieczeniowy ogółem osiągnięty do końca 1998 r.

S_w – staż przepracowany do końca 1998 r. w warunkach szczególnych wg rozporządzenia RM z 7.02.1983 r.

W_s – wiek uprawniający do wcześniejszej emerytury w starym systemie emerytalnym właściwy dla tej grupy.

W – wiek ukończony na 31 grudnia 1998 r. w latach (zaokrąglany w górę, jeśli ubezpieczony miał mniej niż 6 miesięcy kalendarzowych do kolejnych urodzin).

W przypadku nauczycieli:

$$\sqrt[3]{\frac{S_o}{25} * \frac{S_p}{15} * \frac{W-18}{65-7.94-18}} \text{ dla nauczycieli mężczyzn,}$$

$$\sqrt[3]{\frac{S_o}{20} * \frac{S_p}{15} * \frac{W-18}{60-7.94-18}} \text{ dla nauczycieli kobiet.}$$

S_o – staż ubezpieczeniowy ogółem osiągnięty do końca 1998 r.

S_p – staż pedagogiczny przepracowany do końca 1998 r.

W – wiek ukończony na 31 grudnia 1998 r. (w latach)

7.94 – to średnia liczba lat przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, o którą wcześniej przechodzili na emeryturę nauczyciele w 1998 r.

III. Fundusz Emerytur Pomostowych (FEP)

1. Fundusz emerytur pomostowych będzie państwowym funduszem celowym zarządzanym przez ZUS.

2. FEP będzie uzyskiwał dochody z dotacji z budżetu państwa oraz z obowiązkowych wpłat pracodawców zależnych od liczby stanowisk pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze jako % sumy wynagrodzeń na tych stanowiskach.

3. Składki będą opłacane przez pracodawcę od momentu wejścia w życie ustawy o emeryturach pomostowych.

4. Pracodawcy będą płacili składki w wysokości równej zryczałtowanej kwocie pomnożonej przez część ogólnego funduszu płac przypadającego w firmie na stanowiska prac w szczególnych warunkach i szczególnym charakterze.

5. ZUS stworzy dwa rejestry:

- wykaz zakładów pracy i stanowisk.
- wykaz osób potencjalnie uprawnionych do emerytur pomostowych

Ubezpieczonemu przysługuje prawo odwołania do sądu, jeśli pracodawca nie zgłosi go do rejestru.

Zasady tworzenia wykazów oraz sposób ewidencji ubezpieczonych określone zostaną w odrębnych przepisach wykonawczych.

IV. Zbieg prawa do świadczeń

W razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury pomostowej i innych świadczeń (renty) wypłaca się świadczenie z ubezpieczenia społecznego. Jeżeli emerytura pomostowa jest wyższa, z FEP wypłaca się dodatek równy różnicy między emeryturą pomostową a wypłacanym świadczeniem.

V. Zawieszanie lub zmniejszanie świadczeń.

1. Prawo do emerytury pomostowej ulega zawieszeniu lub świadczenie to ulega zmniejszeniu na zasadach określonych w przepisach ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

2. Prawo do emerytury pomostowej nie przysługuje ubezpieczonym, którzy kontynuują pracę w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze po osiągnięciu wieku uprawniającego do emerytury pomostowej.

Przewidywany harmonogram prac i wprowadzania przepisów ustawy

- przygotowanie projektu ustawy o emeryturach pomostowych i przekazanie go do konsultacji: do 31 maja 2004 r.; przyjęcie projektu przez Radę Ministrów: do 10 sierpnia 2004 r.;
- oczekiwany termin uchwalenia ustawy przez Parlament: do końca 2004 r.
- przygotowania organizacyjne w ZUS do końca 2005 r., w tym:
  - o organizacja w ZUS funduszu emerytur pomostowych – luty-kwiecień 2005 r.
  - o przygotowanie pracodawców, związków zawodowych do określania stanowisk pracy objętych rozwiązaniami: pierwsza połowa 2005 r.;
  - o wykaz prac w szczególnych warunkach i szczególnym charakterze i osób na nich zatrudnionych – budowanie bazy danych na podstawie zgłoszeń pracodawców dla ok. 300 tys. osób – maj – październik 2005 r.

- wykaz prac – procedury odwoławcze i sprawdzanie informacji z wykazu z informacjami zapisanymi w bazie danych ZUS, weryfikacja błędów – do końca 2005 r.
- wdrożenie i ocena projektów pilotażowych: 2006 r..
- oszacowanie wielkości dotacji z budżetu państwa do FEP w 2007 r. – marzec 2006 r.
- wypłata pierwszych emerytur pomostowych – 1 stycznia 2007 r.

Załączniki

Załącznik 1. Wykaz prac w szczególnych warunkach i prac o szczególnym charakterze opracowany przez Komisję Ekspertów Medycyny Pracy oraz obowiązki pracodawcy w zakresie ochrony zdrowia i życia pracowników.

Załącznik 2. Oszacowanie kosztów makroekonomicznych proponowanych rozwiązań.

Załącznik 1

Wykaz prac w szczególnych warunkach i prac o szczególnym charakterze opracowany przez Komisję Ekspertów Medycyny Pracy

Komisja Ekspertów Medycyny Pracy została powołana 4.12.1998. W jej skład weszli eksperci z instytutów medycyny i ochrony pracy. Komisja brała pod uwagę wyłącznie aspekty ochrony zdrowia.

Wyróżniono 3 obszary:

1. Warunki pracy szkodliwe dla zdrowia.
2. Szczególne warunki pracy.
3. Szczególny charakter pracy.

Ad.1 W Polsce, zgodnie z obowiązującym prawem, w środowisku pracy nie mogą być przekroczone wartości tzw. NDS i NDN. Są to najwyższe dopuszczalne stężenia czynników chemicznych i natężenia czynników fizycznych, których oddziaływanie na pracownika w ciągu 8-godzinnego dobowego i 42-godzinnego tygodniowego wymiaru czasu pracy, przez okres jego aktywności zawodowej nie powinno spowodować ujemnych zmian w jego stanie zdrowia oraz w stanie zdrowia jego przyszłych pokoleń.

Oznacza to, że zatrudnienie pracowników w środowisku pracy, w którym nie są przekroczone wartości NDS i NDN nie stwarza zagrożenia dla ich stanu zdrowia. Nie przestrzeganie tych przepisów przez pracodawców uważa się za łamanie prawa. W ustawie o emeryturach pomostowych i rekompensatach obszar ten został pominięty, ponieważ jest uregulowany przez odrębne przepisy.

Ad 2. Prace wykonywane w ekstremalnych warunkach środowiska determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi. Warunki te mogą powodować trwałe, negatywne skutki zdrowotne, którym nie można zapobiec stosując środki profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej.

Ad 3 Prace o szczególnym charakterze to te, w których ograniczone przez zaawansowany wiek możliwości psychofizyczne mogą stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego i osób trzecich.

Komisja nie tworzyła wykazu stanowisk pracy, ponieważ pracownicy wykonujący taki sam zawód w różnych zakładach pracy mogą wykonywać prace o różnej intensywności i w różnych warunkach środowiska. Z tego powodu dotychczasowa metodologia określania zawodu lub stanowiska pracy nie powinna stanowić podstawy zaliczenia do prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. Stworzone zostały wykazy rodzajów prac wraz z opisem warunków pracy i czynników ryzyka. Określone zostały kryteria kwalifikacji rodzajów prac jako prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

W kolumnie drugiej tabeli A określono i opisano czynności związane z wykonywaniem danego rodzaju prac. W kolumnie trzeciej wymieniono czynniki ryzyka zdrowotnego charakteryzujące poszczególne rodzaje prac. Są to czynniki decydujące o kwalifikacji określonego rodzaju prac. Ułożone są według hierarchii ważności. Konieczne jest występowanie **co najmniej trzech**, z zachowaniem tej hierarchii. Nie dotyczy to rodzajów prac, w których warunki szczególne są determinowane siłami natury, co jest czynnikiem wystarczającym do kwalifikacji (praca pod ziemią, na morzu, pod wodą).

Tabela A WYKAZ RODZAJÓW PRAC W WARUNKACH SZCZEGÓLNYCH UZASADNIAJĄCYCH OGRANICZENIE OKRESU ZATRUDNIENIA PRZY ICH WYKONYWANIU (3.02.2000)

L.p.	Rodzaje prac	Czynniki ryzyka decydujące o kwalifikacji danego rodzaju pracy
1	2	3
1.	Ratownictwo górnicze	praca pod ziemią, bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna w wymuszonej pozycji ciała, ekstremalnie gorący mikroklimat, czynniki chemiczne, ryzyko niedotlenienia, duży stopień zagrożenia życia. Praca wymagająca bardzo wysokiej sprawności psychofizycznej.
2.	Prace przy urabianiu węgla lub rudy w przodkach ścianowych i wyrobiskach chodnikowych	praca pod ziemią, bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, gorący mikroklimat, pył zawierający krzemionkę, hałas, wibracja miejscowa, zagrożenie życia
3.	Prace górnicze udostępniające pionowe i poziome: budowa szybów, roboty strzałowe, załadunek i transport urobku pionowy i poziomy, zakładanie obudowy szybów i wyrobisk poziomych, obsługa i konserwacja urządzeń szybowych oraz maszyn i urządzeń górniczych przy robotach poziomych.	praca pod ziemią, bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, gorący mikroklimat, pył zawierający krzemionkę, hałas, wibracja miejscowa, zagrożenie życia
4.	Prace przygotowawcze w wyrobiskach chodnikowych kopalni: roboty strzałowe, mechaniczny załadunek i odstawa urobku, wykonywanie obudowy wyrobisk, uzbrojenie wyrobisk w sieć elektryczną, wodną, urządzenia wentylacyjno-klimatyzacyjne, montaż urządzeń transportu taśmowego.	praca pod ziemią, ciężka praca fizyczna, gorący mikroklimat, pył zawierający krzemionkę, hałas, wibracja miejscowa, zagrożenie życia
5.	Transport dołowy pionowy i poziomy w kopalni: transport urobku od przodka do podszybia i nadszybia, transport urządzeń mechanicznych, obudowy kombajnów od podszybia do przodka i obsługa urządzeń transportu taśmowego.	praca pod ziemią, ciężka praca fizyczna, gorący mikroklimat, pył zawierający krzemionkę, hałas, zagrożenie życia
6.	Prace konserwacyjno-naprawcze pod ziemią związane z utrzymaniem urządzeń szybowych, maszyn i urządzeń górniczych: prace ślusarskie, spawalnicze, elektryczne	praca pod ziemią, ciężka praca fizyczna, gorący mikroklimat, pył zawierający krzemionkę, hałas, zagrożenie życia
7.	Prace bezpośrednio przy przeróbce mechanicznej węgla oraz rud metali i ich wzbogacaniu.	bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, hałas, pył zawierający krzemionkę, wibracja ogólna
8.	Prace udostępniające i eksploatacyjne bezpośrednio przy urabianiu minerałów skalnych.	bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, wibracja miejscowa, pył zawierający krzemionkę, hałas
9.	Prace podziemne eksploatacyjne, zabezpieczające i konserwacyjno-naprawcze w kopalniach soli	praca pod ziemią, hałas, ciężka praca fizyczna, wibracja miejscowa

L.p.	Rodzaje prac	Czynniki ryzyka decydujące o kwalifikacji danego rodzaju pracy
10.	Prace udostępniające i eksploatacyjne bezpośrednio przy urabianiu, transporcie, zwałowaniu nadkładu lub węgla przy użyciu maszyn i urządzeń górniczych w kopalniach odkrywkowych węgla brunatnego	bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, wibracja ogólna, hałas, pył zawierający krzemionkę
11.	Prace konserwacyjno-naprawcze związane bezpośrednio z utrzymaniem w ruchu ciągłym maszyn i urządzeń górniczych na odkrywcach w kopalniach węgla brunatnego	bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, wibracja ogólna, hałas, pył zawierający krzemionkę
12.	Zalewanie form odlewniczych, transportowanie naczyń odlewniczych z płynnym, rozgrzanym materiałem (żeliwo, staliwo, metale nieżelazne i ich stopy).	bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, gorący mikroklimat, czynniki chemiczne
13.	Ręczna obróbka wykańczająca odlewów: usuwanie elementów układu wlewowego, ścinanie, szlifowanie powierzchni odlewów oraz malowanie na gorąco.	bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, gorący mikroklimat, pył zawierający krzemionkę, wibracja miejscowa, hałas
14.	Prace związane z bezpośrednią obsługą wielkich pieców oraz pieców stalowniczych i odlewniczych.	ciężka praca fizyczna, gorący mikroklimat, hałas
15.	Prace murarskie w piecach hutniczych, odlewniczych, ceramicznych i bateriach koksowniczych	bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, gorący mikroklimat, pył zawierający krzemionkę
16.	Prace przy ręcznym zestawianiu surowców i ręcznym formowaniu wyrobów szklanych w hutnictwie szkła	bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, gorący mikroklimat, pył zawierający krzemionkę, hałas
17.	Kucie ręczne w kuźniach przemysłowych	bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, gorący mikroklimat, hałas, wibracja
18.	Prace bezpośrednio przy obsłudze agregatów i urządzeń do produkcji metali nieżelaznych	ciężka praca fizyczna, gorący mikroklimat, czynniki chemiczne, hałas
19.	Prace przy bezpośredniej obsłudze ciągów walcowniczych: przygotowanie i dozоровanie pracy walców i samotoków, ingerencja przy wypadaniu i zaklinowaniu materiałów.	ciężka praca fizyczna, gorący mikroklimat, hałas
20.	Prace przy obsłudze dźwignic bezpośrednio przy wytapianiu surowki, stopów żelaza i metali nieżelaznych	gorący mikroklimat, hałas, pył zawierający krzemionkę
21.	Prace bezpośrednio przy produkcji koksu w bateriach koksowniczych i sortowanie koksu	ciężka praca fizyczna, gorący mikroklimat, czynniki chemiczne
22.	Prace przy wypychaniu koksu z baterii koksowniczych	bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, gorący mikroklimat, czynniki chemiczne
23.	Prace bezpośrednio przy produkcji materiałów formierskich i izolacyjno-egzotermicznych używanych w odlewnictwie i hutnictwie	ciężka praca fizyczna, pył zawierający krzemionkę, czynniki chemiczne, gorący mikroklimat, hałas, wibracja

L.p.	Rodzaje prac	Czynniki ryzyka decydujące o kwalifikacji danego rodzaju pracy
24.	Prace przy ręcznym załadunku i wyładunku pieców komorowych wyrobami ogniotrwałymi	bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, gorący mikroklimat, pył zawierający krzemionkę
25.	Prace przy ręcznym załadunku i rozładunku wyrobów ceramicznych na wózki piecowe	bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, gorący mikroklimat, pył zawierający krzemionkę
26.	Formowanie wyrobów ogniotrwałych przy użyciu ręcznych narzędzi wibracyjnych	bardzo ciężka lub ciężka fizyczna praca, wibracja miejscowa, pył zawierający krzemionkę, hałas
27.	Prace przy ręcznym formowaniu, odlewaniu, czyszczeniu i szkliwieniu wyrobów ceramicznych	bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, gorący mikroklimat, pył zawierający krzemionkę, czynniki chemiczne, hałas,
28.	Ratownictwo morskie	praca na morzu w ekstremalnych warunkach pogodowych, ciężka praca fizyczna, hałas, wibracja ogólna, zagrożenie życia, praca wymagająca bardzo wysokiej sprawności psychofizycznej
29.	Prace nurka i kesoniarza	praca pod wodą, zmienne ciśnienie atmosferyczne, ciężka praca fizyczna, czynniki chemiczne (gazowe mieszaniny oddechowe), zimny mikroklimat, zagrożenie życia
30.	Prace dokerów bezpośrednio przy przeładunku w ładowniach statku	ciężka praca fizyczna, wymuszona pozycja ciała, gorący lub zimny mikroklimat,
31.	Prace rybaków morskich	praca na morzu, bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, narażenie na czynniki ryzyka przez długi okres trwania rejsu (wibracja ogólna, hałas, czynniki chemiczne), zmienne strefy klimatyczne, zagrożenie życia
32.	Prace na statkach żeglugi morskiej	praca na morzu, narażenie na czynniki ryzyka przez długi okres trwania rejsu (wibracja ogólna, hałas, czynniki chemiczne), zmienne strefy klimatyczne, zagrożenie życia
33.	Prace na morskich platformach wiertniczych	praca na morzu, ciężka praca fizyczna, niekorzystny mikroklimat, hałas, wibracja ogólna, zagrożenie życia
34.	Prace na urządzeniach wiertniczych bezpośrednio przy poszukiwaniu złóż ropy naftowej i gazu ziemnego	bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, hałas, wibracja, zagrożenie życia
35.	Prace przy obróbce odwiertów w górnictwie otworowym: ropy naftowej, gazu ziemnego i siarki	ciężka praca fizyczna, czynniki chemiczne, hałas, zagrożenie życia
36.	Prace przy obsłudze urządzeń wiertniczych w górnictwie otworowym siarki	ciężka praca fizyczna, czynniki chemiczne, zagrożenie urazami termicznymi, wibracja ogólna

L.p.	Rodzaje prac	Czynniki ryzyka decydujące o kwalifikacji danego rodzaju pracy
37.	Spawanie łukowe i cięcie termiczne w pomieszczeniach o bardzo małej kubaturze, z utrudnioną wentylacją, (podwójne dna statków, zbiorniki, rury itp.)	ekstremalnie wymuszona pozycja ciała, utrudnienia we właściwym korzystaniu ze środków ochrony indywidualnej, czynniki chemiczne, promieniowanie nadfioletowe, pył zawierający krzemionkę
38.	Malowanie, nitowanie i montowanie elementów wyposażenia w pomieszczeniach o bardzo małej kubaturze z utrudnioną wentylacją (podwójne dna statków, zbiorniki, rury, itp.)	ekstremalnie wymuszona pozycja ciała, utrudnienia we właściwym korzystaniu ze środków ochrony indywidualnej, ciężka praca fizyczna, hałas, czynniki chemiczne, wibracja miejscowa
39.	Prace wewnątrz cystern, kotłów, zbiorników po substancjach niebezpiecznych	wymuszona pozycja ciała, czynniki chemiczne, utrudnienia we właściwym korzystaniu ze środków ochrony indywidualnej, zagrożenie życia
40.	Prace przy ręcznym układaniu asfaltu	ciężka praca fizyczna, wymuszona pozycja ciała, czynniki chemiczne
41.	Prace bezpośrednio przy przetwórstwie materiałów zawierających azbest i prace rozbiórkowe związane z ich usuwaniem.	pył zawierający włókna azbestu o silnym działaniu zwłókniającym, ciężka praca fizyczna, utrudnienia we właściwym korzystaniu ze środków ochrony indywidualnej, wymuszona pozycja ciała
42.	Prace garbarskie bezpośrednio przy obróbce mokrych skór	bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, gorący i wilgotny mikroklimat, czynniki chemiczne
43.	Prace bezpośrednio przy ręcznej ścinie drzew przenośną pilarką z piłą łańcuchową.	bardzo ciężka lub ciężka praca fizyczna, wibracja miejscowa, hałas,

Uwaga: decyzja czy praca dozoru i nadzoru odpowiada warunkom szczególnym zdefiniowanym w raporcie Komisji, winna być podjęta w zakładzie pracy.

Tabela B Wykaz prac o szczególnym charakterze

1	Piloci statków powietrznych
2	Nawigatorzy na statkach i promach morskich oraz piloci morscy.
3	Kontrolerzy ruchu lotniczego
4	Maszyniści pojazdów trakcyjnych w transporcie publicznym
5	Pracownicy zatrudnieni przy ustawianiu drogi przebiegu pociągu (nastawniczowie i dyżurni ruchu)
6	Kierowcy pojazdów uprzywilejowanych
7	Kierowcy autobusów, trolejbusów oraz motorniczowie tramwajów w transporcie publicznym
8	Kierowcy samochodów przewożących materiały niebezpieczne (wybuchowe, łatwopalne, toksyczne)
9	Maszyniści wyciągowi w kopalniach głębinowych
10	Operatorzy żurawi wieżowych, do obsługi których wymagane są uprawnienia kategorii IŻ, a także innych dźwignic w portach i stoczniach, do obsługi których wymagane są równorzędnie wysokie kategorie uprawnień
11	Operatorzy reaktorów jądrowych
12	Operatorzy przy obsłudze i nadzorze bloków energetycznych wytwarzających energię elektryczną i ciepłą
13	Dyspozytorzy bezpośrednio sterujący procesami technologicznymi mogącymi stwarzać nadzwyczajne zagrożenie dla środowiska (NZŚ) lub bezpieczeństwa publicznego
14	Pracownicy bezpośrednio zatrudnieni przy produkcji materiałów wybuchowych, środków strzałowych, wyrobów pirotechnicznych oraz ich konfekcjonowaniu
15	Członkowie zespołów reanimacyjnych pogotowia ratunkowego
16	Członkowie zawodowych ekip ratownictwa (chemicznego, górskiego oraz górnictwa otworowego)
17	Pracownicy zakładowych straży pożarnych biorący udział w akcjach ratowniczych
18	Monterzy napowietrznych przesyłowych linii energetycznych zatrudnieni bezpośrednio przy usuwaniu awarii

W prawie polskim istnieje wiele rozwiązań, zgodnych z filozofią ochrony człowieka w środowisku pracy, które mogą być wykorzystane przy ograniczaniu wpływu warunków pracy na stan zdrowia osób pracujących w szczególnych warunkach. Poniżej przedstawione jest zestawienie tych regulacji.

Zestawienie obowiązków pracodawcy zawartych w Kodeksie pracy zapewniających ochronę życia i zdrowia pracowników

Do podstawowych zasad prawa pracy należy obowiązek zapewnienia przez pracodawcę bezpiecznych i higienicznych warunków pracy (art. 15).

Do obowiązków pracodawcy należy między innymi:

- organizowanie pracy w sposób zapewniający zmniejszenie uciążliwości pracy, zwłaszcza pracy monotonnej i pracy w ustalonym z góry tempie (art. 94 pkt 2a);
- skracanie czasu pracy poniżej norm określonych w art. 129 § 1 pracownikom zatrudnionym w warunkach szczególnie uciążliwych lub szczególnie szkodliwych dla zdrowia. Może ono polegać na ustanowieniu przerw w pracy wliczanych do czasu pracy albo na obniżeniu tych norm, a w przypadku pracy monotonnej lub pracy w ustalonym z góry tempie polega na wprowadzeniu przerw w pracy wliczanych do czasu pracy.
- **zakaz pracy w godzinach nadliczbowych, w razie szczególnych potrzeb pracodawcy, w odniesieniu do pracowników zatrudnionych na stanowiskach pracy, na których występują przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń lub natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia (art. 151 § 2);**
- nieprzedłużanie czasu pracy pracownika pracującego w nocy ponad 8 godzin na dobę, jeżeli wykonuje on prace szczególnie niebezpieczne albo związane z dużym wysiłkiem fizycznym lub umysłowym (art. 151⁷ § 3);
- przestrzeganie zakazu zatrudniania kobiet przy pracach szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla ich zdrowia (art. 176 i rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 1996 r. w sprawie wykazu prac szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet - Dz. U. Nr 114, poz. 1092 ze zm.).

Do podstawowych obowiązków pracodawcy w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy należy ochrona zdrowia i życia pracowników poprzez zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy przy odpowiednim wykorzystaniu osiągnięć nauki i techniki. Ponadto, przepisy bhp zobowiązują pracodawcę m.in. do:

- **zapewnienia aby prace, przy których istnieje możliwość wystąpienia szczególnego zagrożenia dla zdrowia lub życia ludzkiego, były wykonywane przez co najmniej dwie osoby - w celu zapewnienia asekuracji (art. 225 i rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie rodzajów prac, które powinny być wykonywane przez co najmniej dwie osoby - Dz. U. Nr 62, poz. 288);**
- **oceny i dokumentowania ryzyka zawodowego związanego z wykonywaną pracą oraz do stosowania niezbędnych środków profilaktycznych zmniejszających ryzyko, a także informowania pracowników o ryzyku zawodowym, które wiąże się z wykonywaną pracą, oraz o zasadach ochrony przed zagrożeniami (art. 226);**
- **stosowania środków zapobiegających chorobom zawodowym i innym chorobom związanym z wykonywaną pracą, a w szczególności:**
  - o utrzymywania w stanie stałej sprawności urządzenia ograniczające lub eliminujące szkodliwe dla zdrowia czynniki środowiska pracy oraz urządzenia służące do pomiarów tych czynników,

- przeprowadzania, na swój koszt, badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia, rejestrowania i przechowywania wyników tych badań i pomiarów oraz udostępniania ich pracownikom (art. 227, rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy – Dz. U. Nr 217, poz. 1833 i rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 9 lipca 1996 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy - Dz. U. Nr 86, poz. 394 ze zm.);
- **poddawania, na swój koszt, pracowników i osób przyjmowanych do pracy badaniom lekarskim wstępnym, okresowym i kontrolnym oraz ponoszenia innych kosztów profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami, niezbędnej z uwagi na warunki pracy (art. 229 i rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzania badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy – Dz. U. Nr 69, poz. 332 ze zm.);**
- **przeniesienia pracownika w razie stwierdzenia u niego objawów wskazujących na powstawanie choroby zawodowej, na podstawie orzeczenia lekarskiego, w terminie i na czas określony w tym orzeczeniu do innej pracy nie narażającej go na działanie czynnika, który wywołał te objawy (art. 230 § 1);**
- **zapewnienia pracownikom zatrudnionym w warunkach szczególnie uciążliwych, nieodpłatnie, odpowiednich posiłków i napojów, jeżeli jest to niezbędne ze względów profilaktycznych (art. 232 i rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie profilaktycznych posiłków i napojów - Dz. U. Nr 60, poz. 279);**
- **zapewnienia pracownikom odpowiednich urządzeń higienicznosanitarnych oraz dostarczania niezbędnych środków higieny osobistej, a także do zapewnienia środków do udzielania pierwszej pomocy w razie wypadku (art. 233 i rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy - Dz. U. z 2003 r. Nr 169, poz. 1650);**
- **zapewnienia w razie rozpoznania u pracownika choroby zawodowej:**
  - ustalenia przyczyny powstania choroby zawodowej oraz charakteru i rozmiaru zagrożenia tą chorobą, działając w porozumieniu z właściwym organem Państwowej Inspekcji Sanitarnej,
  - przystąpienia niezwłocznie do usunięcia czynników powodujących powstanie choroby zawodowej i zastosowania innych niezbędnych środków zapobiegawczych,
  - zapewnienia realizacji zaleceń lekarskich (art. 235 § 3, rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 lipca 2002 r. w sprawie wykazu chorób zawodowych, szczegółowych zasad postępowania w sprawach zgłaszania podejrzenia, rozpoznawania i stwierdzania chorób zawodowych oraz podmiotów właściwych w tych sprawach - Dz. U. Nr 132, poz. 1115 oraz rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 sierpnia 2002 r. w sprawie sposobu dokumentowania chorób zawodowych i skutków tych chorób - Dz. U. Nr 132, poz. 1121);
- dostarczania pracownikowi nieodpłatnie środków ochrony indywidualnej zabezpieczających przed działaniem niebezpiecznych i szkodliwych dla zdrowia czynników występujących w środowisku pracy oraz informowania go o sposobach postępowania się nimi (art. 237⁶ § 1);
- konsultowania z pracownikami lub ich przedstawicielami wszystkich działań związanych z bezpieczeństwem i higieną pracy, w szczególności dotyczących:

- zmian w organizacji pracy i wyposażeniu stanowisk pracy, wprowadzania nowych procesów technologicznych oraz substancji i preparatów chemicznych, jeżeli mogą one stwarzać zagrożenie dla zdrowia lub życia pracowników,
- **oceny ryzyka zawodowego występującego przy wykonywaniu określonych prac oraz informowania pracowników o tym ryzyku,**
- tworzenia służby bhp lub powierzania wykonywania zadań tej służby innym osobom oraz wyznaczania pracowników do udzielania pierwszej pomocy,
- przydzielania pracownikom środków ochrony indywidualnej oraz odzieży i obuwia roboczego,
- szkolenia pracowników w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy (art. 237^{11a} § 1).

Załącznik 2. Oszacowanie kosztów makroekonomicznych wprowadzenia emerytur pomostowych i rekompensat

Założenia:

Obliczenia przeprowadzone zostały dla osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r., które nie będą mogły skorzystać z przepisów przejściowych art. 46-50 oraz art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. Nr 162, poz. 1118, z późn. zmianami).

Informacje o liczbie osób należących do badanej grupy oraz ich wieku, oszacowanym stażu ubezpieczeniowym i stażu w warunkach szczególnych pochodzą z raportu Centralnego Instytutu Ochrony Pracy z 2003 r., powstałego w oparciu o bazę danych osób ubezpieczonych zarejestrowanych w ZUS. Obliczenia przeprowadzone zostały osobno dla nauczycieli, górników i dla pozostałych osób w podziale na uprawnionych do emerytur pomostowych i rekompensat oraz na kobiety i mężczyzn, przy czym wzięto największą możliwą grupę osób, co pozwala pokazać maksymalne koszty przy danych założeniach makroekonomicznych. Podział populacji na grupę uprawnioną do emerytur pomostowych i grupę uprawnioną do rekompensat oparty został również na wynikach raportu CIOP.

Wiek emerytalny w powszechnym systemie emerytalnym przyjęto dla wszystkich osób objętych proponowanymi rozwiązaniami na dzisiejszym poziomie 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn.

Założenia makroekonomiczne po roku 2003 prezentuje poniższa tabelka.

Lata	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011-27	2028-33	2034-45	2046-50
Wzrost PKB	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	4,0%	3,0%	2,1%
Inflacja	1,8%	2,4%	2,7%	2,6%	2,5%	2,5%	2,4%	2,4%	2,4%	2,4%	2,4%
Wzrost podstawy wymiaru składek	2,7%	3,0%	3,5%	3,6%	3,7%	3,9%	4,0%	4,7%	3,8%	2,9%	2,1%

Podstawę wymiaru kapitału początkowego stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne osób w bazie z kolejnych 10 lat kalendarzowych, z okresu od 1 stycznia 1980 r. do 31 grudnia 1998 r.

Założono, że osoba w wieku x zarabiała rok wcześniej taką samą część przeciętnego wynagrodzenia w tym roku jak osoba w wieku x-1 obecnie, 2 lata wcześniej taką samą część przeciętnego wynagrodzenia jak osoba w wieku x-2 obecnie itd. Jeśli nie ma w danym wieku żadnej osoby w analizowanej grupie, jej zarobki w bazie danych przyjmowano na zasadzie

trendu wg wieku dla danej grupy. Dla osób, które rozpoczęły pracę w wieku 16 lub 17 lat przy obliczeniach kapitału początkowego przyjmowano ten niższy wiek, zamiast 18 lat.

W odniesieniu do przyszłości przyjęto, że odsetek zarobków w danym wieku w przyszłości pozostanie stały, zmieniać się będzie tylko wysokość przeciętnego wynagrodzenia.

Założono, że cała składka emerytalna, czyli 19.52% zarobków przekazywana jest do ZUS i że kapitał zapisywany na indywidualnym koncie waloryzowany jest raz w roku na zasadach określonych dla I filara. Zgodnie z uzgodnionymi projektami zmian prawnych skierowanymi do Sejmu, wskaźnik waloryzacji jest równy inflacji powiększonej o 100% wzrostu podstawy wymiaru składek.

Świadczenia wypłacane z ZUS i emerytury pomostowe waloryzowane są wskaźnikiem równym inflacji (wykorzystywane to jest do obliczeń kosztów rekompensat), co jest zgodne z projektami zmian legislacyjnych.

Dodatkowo założono, że nikt w badanej grupie nie przestanie pracować w szczególnych warunkach przed uzyskaniem uprawnień do emerytury pomostowej lub rekompensaty. Pozwala to oszacować *koszty maksymalne* wprowadzenia nowej ustawy o emeryturach pomostowych.

Osoby w bazie danych przechodzą na renty inwalidzkie z dotychczasowym natężeniem, takim samym jak przyjęto w wariantcie kosztów minimalnych (przy pełnej reformie). Przy założeniu, że osoby przebywające na emeryturze pomostowej również będą mogły starać się o rentę, osoby są rentowane aż do osiągnięcia wieku emerytalnego.

Emerytury pomostowe:

Wymogi stażowe i wiekowe do otrzymania emerytury pomostowej są takie same, jak w starym systemie emerytalnym. Wyjątkiem są górnicy pracujący pod ziemią, dla których przyjęto, że mogą odejść na emeryturę pomostową najwcześniej 10 lat przed ustawowym wiekiem emerytalnym, mimo iż w starym systemie po 25 latach pracy pod ziemią mogli przechodzić na emeryturę bez względu na wiek. Ponieważ górnicy mieli również m.in. możliwość przejścia na emeryturę 10 lat przed ogólnym wiekiem emerytalnym (mężczyźni w wieku 55 lat) po przepracowaniu w kopalni 15 lat i posiadaniu odpowiedniego stażu ubezpieczeniowego, przyjęto, że do nabycia uprawnień do emerytury pomostowej wystarczy również 15 lat pracy górniczej.

Sposób wyliczenia emerytury pomostowej odpowiada przedstawionemu w założeniach do ustawy.

Rekompensaty

Rekompensatę dostanie osoba, która dożyje do wieku emerytalnego i nie przejdzie na rentę inwalidzką, w przypadku przejścia na rentę inwalidzką rekompensata nie zwiększa wysokości renty. W obliczeniach nie uwzględniono także wpływu rekompensat na rentę rodzinną. Waloryzacja kapitału w ZUS została przyjęta na poziomie 100% wzrostu podstawy wymiaru składek, przeprowadzana corocznie.

Wysokość rekompensaty ustalona jest zgodnie z założeniami do ustawy. Dla osób innych niż nauczyciele przyjęto, że zgodnie ze starymi przepisami mogłyby skorzystać z prawa do wcześniejszej emerytury w wieku 55 lat kobiety i 60 lat mężczyźni, po przepracowaniu 20/25 lat w tym 15 w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze.

Założono, że wszystkie osoby dopracują do stażu wymaganego w dotychczasowych przepisach. Ustawa obejmie rekompensatami jedynie te osoby, które udowodnią, że w momencie przejścia na emeryturę posiadają wymagany dotychczas staż, pomimo że otrzymają

rekompensatę jedynie za lata pracy przed 1999 rokiem. Koszty mogą być zatem niższe, gdyż część osób zmieni wykonywany zawód.

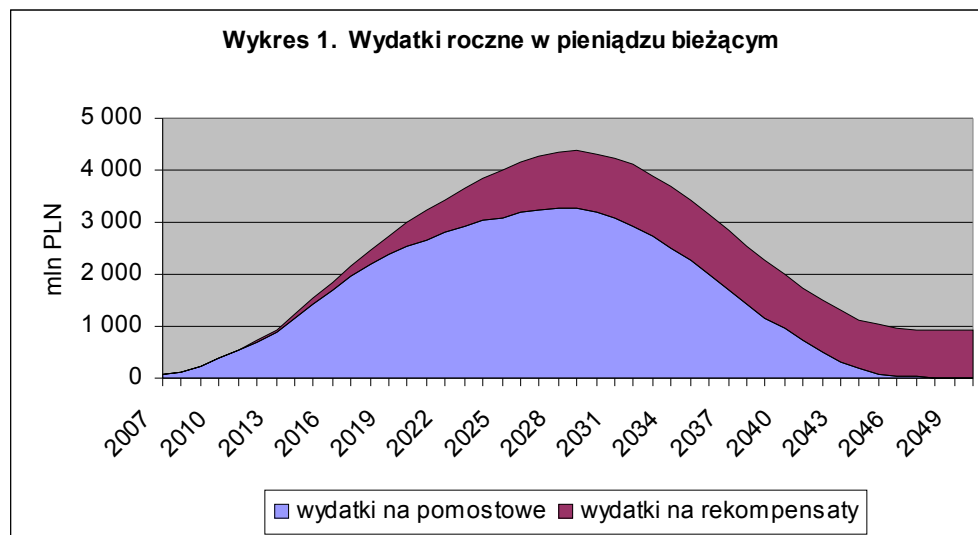
Wyniki

Kosztem wprowadzenia reformy są wypłaty roczne wszystkich rekompensat i emerytur pomostowych w danym roku pomnożone przez liczbę osób dożywających do danego roku i uprawnionych do danego świadczenia.

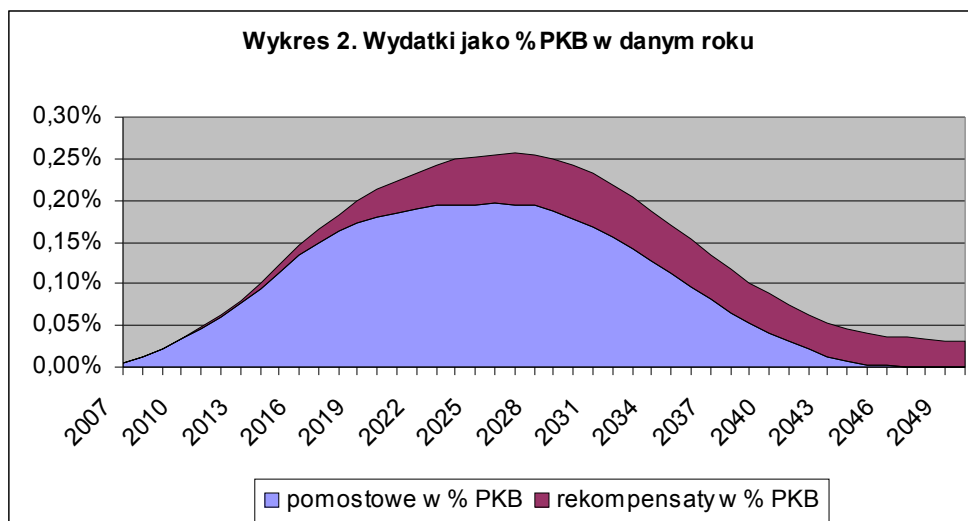
Kosztem rekompensat jest zsumowany w każdym roku koszt wypłaconych rekompensat po przejściu na emeryturę osób nimi objętych. Nie uwzględnia się zatem kosztu całej emerytury z I filara, a jedynie jej zwiększenie o rekompensatę. Rekompensata naliczona na 1999 r. jest waloryzowana wskaźnikiem waloryzacji kapitału na indywidualnych kontach w ZUS do momentu przejścia danej osoby na emeryturę, podzielona przez odpowiednie dalsze oczekiwane trwanie życia i wypłacana przy uwzględnieniu prawdopodobieństwa dożycia do wieku emerytalnego i odpowiednio przeżycia kolejnych lat na emeryturze.

Kosztem emerytur pomostowych była wypłata tego świadczenia przez 5 lub 10 lat (w zależności od uprawnień w danej grupie) przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, również z uwzględnieniem prawdopodobieństw dożycia.

Rysunek poniżej pokazuje zsumowane koszty wypłacanych w każdym roku emerytur pomostowych i rekompensat w milionach złotych w wartościach bieżących.

W relacji do PKB w danym roku te same koszty prezentują się następująco:

Pierwsze emerytury pomostowe będą wypłacone w 2007 roku, zaś pierwszymi osobami pobierającymi podwyższone o rekompensatę świadczenie emerytalne będą kobiety urodzone w 1949 roku po skończeniu 60 lat, czyli w 2009 r..

Koszt emerytur pomostowych jest zerowy po roku 2050, kiedy ostatnia osoba zarejestrowana w bazie danych osiągnie 65 lat. Koszty rekompensat są coraz niższe z przyczyn naturalnych.

Koszty globalne są bardziej wrażliwe na zmiany w wysokości emerytur pomostowych niż w wysokości rekompensat lub liczbie osób uprawnionych do rekompensat. Zwiększenie populacji objętej emeryturami pomostowymi, czyli dopisywanie nowych rodzajów prac do listy stworzonej przez Komisję Ekspertów Medycyny Pracy, wpływa znacząco na wzrost kosztów. Koszt emerytury pomostowej w przeliczeniu na jedną osobę jest o wiele wyższy niż koszt rekompensaty. Warto zauważyć, że koszty policzone zostały dla ograniczonej populacji ubezpieczonych.

Założenia do ustawy o emeryturach pomostowych i rekompensatach

**Ogólny cel
działania:**

Celem ustawy jest stworzenie regulacji dotyczących funkcjonowania systemu emerytur pomostowych i rekompensat. Świadczenia te przysługiwałyby osobom objętym nowym systemem emerytalnym, które nie będą miały prawa do korzystania z wcześniejszej emerytury. Jest to rozwiązanie przejściowe.

Na podstawie prac Komisji Ekspertów Medycyny Pracy stworzone zostały nowe wykazy prac w szczególnych warunkach oraz o szczególnym charakterze.

Osoby, które pracowały przed 1999 r. w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze zgodnie z ówczesnymi przepisami i obecnie wykonują prace zakwalifikowane przez Komisję do prac w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze będą uprawnione do emerytury pomostowej. Będzie to świadczenie wypłacane z nowo utworzonego funduszu emerytur pomostowych i finansowane głównie ze środków budżetowych, a także częściowo ze składek pracodawców.

Rekompensaty będą wypłacane w postaci dodatku do kapitału początkowego w przypadku osób, które w starym systemie miały prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jednak w świetle definicji warunków prac określonych przez raport Komisji Ekspertów Medycyny Pracy, mogą kontynuować prace do osiągnięcia ustawowego wieku emerytalnego.

Ogólnie koszt wypłat emerytur pomostowych i rekompensat będzie jednak niższy niż koszt wcześniejszych emerytur, co oznacza per saldo oszczędności w systemie emerytalnym. Wcześniejsza wersja była trochę niezrozumiałe.

Pierwsze emerytury pomostowe będą wypłacone w 2007 roku, zaś pierwszymi osobami pobierającymi podwyższone o rekompensatę świadczenie emerytalne będą kobiety urodzone w 1949 roku po skończeniu 60 lat, czyli w 2009 r..

**Obecny stan
prac:**

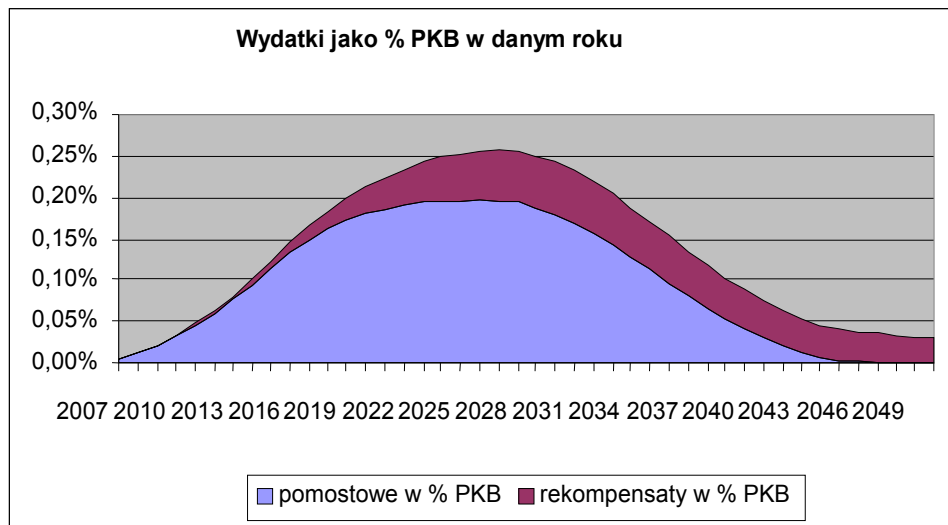
Przygotowane zostały założenia do ustawy o emeryturach pomostowych i rekompensatach

Harmonogram:

- przygotowanie projektu ustawy o emeryturach pomostowych i przekazanie go do konsultacji: do 31 maja 2004 r.;
- przyjęcie projektu przez Radę Ministrów: do 10 sierpnia 2004 r.;
- oczekiwany termin uchwalenia ustawy przez Parlament: do końca 2004 r.
- przygotowania organizacyjne w ZUS do końca 2005 r.:
  - o organizacja w ZUS funduszu emerytur pomostowych – luty-kwiecień 2005 r.
  - o przygotowanie pracodawców, związków zawodowych do określania stanowisk pracy objętych rozwiązaniami: do maja 2005 r.;
  - o wykaz prac w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze i osób na nich zatrudnionych – budowanie bazy danych na podstawie zgłoszeń pracodawców dla ok. 300 tys. osób – maj–październik 2005 r.
  - o wykaz prac – procedury odwoławcze i sprawdzanie informacji z wykazu z informacjami zapisanymi w bazie danych ZUS, weryfikacja błędów – do końca 2005 r.
- wdrożenie i ocena projektów pilotażowych: 2006 r..
- Oszacowanie wielkości dotacji z budżetu państwa do FEP w 2007 r. – marzec 2006 r.
- Wypłata pierwszych emerytur pomostowych – 1 stycznia 2007 r.

**Szacowane
skutki
finansowe:**

Szacowane skutki finansowe wypłaty emerytur pomostowych i rekompensat, przedstawione w relacji do PKB przedstawia wykres poniżej:

Źródło: Szacunki MGPIPS

Jak można zauważyć, koszty pojawią się po 2007 r., kiedy to zaczną być wypłacane pierwsze emerytury pomostowe. Największe koszty (przekraczające nieznacznie 0,25% PKB) prognozowane są na lata 2025-2032. Po tym okresie, koszty będą maleć ze względu na wygasanie prawa do wypłaty emerytur pomostowych (osoby te osiągać będą ustawowy wiek emerytalny), a także z przyczyn naturalnych.